

ADRODDIAD I'R CABINET

04 Hydref 2016

Aelod Cabinet: Y Cynghorydd Mandy Williams-Davies
Aelod Cabinet dros yr Economi a Chymuned

Pwnc: GOBLYGIADAU CANLYNIAD REFFERENDWM EWROP I WYNEDD

Swyddog cyswllt: Dylan Griffiths,
Rheolwr Strategaeth a Datblygu, Economi a Chymuned
dylanrhysgriffiths@gwynedd.llyw.cymru

Y penderfyniad a geisir

Fod y Cyngor yn ystyried y goblygiadau i drigolion a sefydliadau Gwynedd yn deillio o benderfyniad y Deyrnas Unedig i adael yr Undeb Ewropeaidd; gan gytuno i fonitro effeithiau'r penderfyniad ar y sir yn barhaus yn y cyfnod i ddod.

Barn yr aelod lleol

Ddim yn fater lleol.

Cyflwyniad

1. Ar 20 Chwefror 2016 cyhoeddodd Llywodraeth y DU eu bwriad i gynnal refferendwm i benderfynu a ddylai'r DU aros yn neu adael yr Undeb Ewropeaidd.
2. Yn ei gyfarfod ar 12 Mai fe ddatganodd Cyngor Gwynedd ei fod o'r farn y byddai mwy o fudd yn deillio i drigolion Gwynedd o fod yn parhau i fod yn aelod o'r Undeb Ewropeaidd (wele <http://bit.ly/2caxw5B>).
3. Ar 23 Mehefin 2016 pleidleisiodd 51.9% o etholwyr y DU o blaid gadael yr Undeb Ewropeaidd. Roedd 52.5% o etholwyr Cymru o blaid gadael ond roedd mwyafrif sylweddol (58.1%) o etholwyr Gwynedd o blaid aros yn yr Undeb Ewropeaidd.

Rhesymau dros argymhell y penderfyniad

4. Argymhellir y penderfyniad a nodir uchod yng ngoleuni ystod a sylwedd oblygiadau posibl penderfyniad etholwyr y DU.

5. Gyda'r DU wedi bod yn aelod o'r Undeb Ewropeaidd ers dros ddeugain mlynedd, mae polisiâu, rheoliadau a deddfwriaeth Ewrop wedi eu hintegreiddio'n eang i weithgaredd beunyddiol trigolion a sefydliadau Gwynedd o warchod yr amgylchedd i hawliau dynol ac o'r economi i safonau masnach. (Cynhyrchwyd papur ymchwil defnyddiol ar y broses a'r oblygiadau posibl i feysydd polisi sydd wedi eu datganoli i Gymru gan y Cynulliad Cenedlaethol wedi canlyniad y refferendwm - wele <http://bit.ly/28RsucG>).
6. Ni fydd gwir effaith ac oblygiadau penderfyniad y DU yn hysbys am gryn amser. Hyd yn hyn nid yw Llywodraeth y DU wedi hysbysu Cyngor Ewrop yn ffurfiol o'r bwriad i dynnu'n ôl o'r Undeb; wedi i hyn ddigwydd bydd cyfnod o hyd at 2 mlynedd i negodi cytundeb ar y drefn ar gyfer gadael yr Undeb.
7. I arwain ar y gwaith mae Llywodraeth y DU wedi sefydlu Ysgrifennydd Gwladol ac Adran Dros Adael yr Undeb Ewropeaidd (<http://bit.ly/2aKoyuA>).
8. Yng Nghymru, mae'r Prif Weinidog wedi sefydlu fîm o swyddogion o fewn Llywodraeth Cymru ynghyd a chyhoeddi Grŵp Cyngori Arbenigol i sicrhau'r canlyniad gorau i Gymru o'r trafodaethau (wele <http://bit.ly/2cQ4pBb>). Mae'r Prif Weinidog wedi amlinellu chwe blaenoriaeth:
 - Diogelu swyddi;
 - Rhan lawn i Lywodraeth Cymru mewn trafodaethau am ymadawiad y DU o'r UE;
 - Mynediad o hyd at y farchnad sengl ar gyfer nwyddau a gwasanaethau;
 - Diogelu'r cyllid a neilltuwyd i gyllidebau o dan raglenni'r UE tan 2020;
 - Adolygiad hirdymor o'r Grant Bloc oddi wrth Lywodraeth y DU;
 - Perthynas newydd rhwng y Llywodraethau Datganoledig a Llywodraeth y DU ar ôl gadael yr Undeb Ewropeaidd.
9. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru hefyd wedi bod yn weithgar yn y cyfnod wedi'r refferendwm. Mae cynrychiolydd o'r Gymdeithas (Cyngorydd Phil Bale, Arweinydd Cyngor Caerdydd a Llefarydd CLILIC dros Faterion Ewrop) yn Aelod o Grŵp Cyngori Arbenigol y Prif Weinidog ac, yn fwyaf diweddar, ymwelodd dirprwyaeth o'r Gymdeithas â Brwsel i helpu i sicrhau bod llywodraeth leol yn cadw ei llais cryf yng nghyd-drafodaethau'r dyfodol i siapia perthynas Cymru ag Ewrop.

Ystyriaethau perthnasol

10. Fel yr amlygwyd, mae'r ystod o feysydd all gael eu heffeithio gan y broses o ddadrwymo'r DU o'r Undeb Ewropeaidd yn eang; ond mae'n gwbl ansicr beth fydd sgôp y newid a phryd y bydd yn dod i'r amlwg.
11. Yn sgil hyn nid oes modd, ar hyn o bryd, cyflwyno darlun cyflawn o'r oblygiadau i Wynedd; fodd bynnag, amlygir isod rhai o'r prif feysydd all gael eu heffeithio:

Ansicrwydd cyllidol

12. Bu ansicrwydd sylweddol a nerfusrwydd yn y marchnadoedd ariannol rhyngwladol yn union cyn ac wedi penderfyniad y DU. Fe arweiniodd yr ansicrwydd at gwymp sylweddol yng ngwerth y bunt yn union wedi'r penderfyniad ond mae'r sefyllfa wedi sefydlogi ac mae'r tebygolrwydd o ddirwasgiad wedi cilio am y tro.
13. Er hyn, mae ansicrwydd ac anweddolrwydd y marchnadoedd yn debygol o barhau, sydd yn ei dro'n am effeithio ar gyd-destun gweithredu'r Cyngor a thrigolion a busnesau Gwynedd yn y blynyddoedd i ddod. Gall hyn amharu ar gost benthyg arian, gwerth buddsoddiadau, cyfraddau cyfnewid arian ac yn ei dro cyllidebau'r sector gyhoeddus a pharodrwydd y sector cyhoeddus a busnesau i fuddsoddi.
14. Bydd gofyn i'r Cyngor fonitro a chynllunio ei rhagolygon ariannol gyda golwg barcud ar y cyd-destun allanol yn y cyfnod i ddod.

Deddfwriaeth

15. Nid yw canlyniadau'r refferendwm ohono'i hyn yn cael effaith uniongyrchol ar ddeddfwriaeth. Fodd bynnag mae'r Undeb Ewropeaidd yn hanesyddol wedi gosod y fframwaith polisi ar gyfer ystod eang iawn o feysydd gan gynnwys nifer sydd wedi eu datganoli i Gymru.
16. Mae canran uchel o ddeddfwriaeth y DU (gan gynnwys deddfwriaeth gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru) yn cael ei lunio o dan adain grymoedd o fewn Adran 2(2) Deddf y Gymuned Ewropeaidd 1972 ac mae'n debygol y bydd y ddeddfwriaeth yn cael ei ddiddymu wedi i'r Du adael yr Undeb Ewropeaidd gan arwain at ddarfod y ddeddfwriaeth eilaidd sy'n seiliedig ar y grymoedd hyn os na fydd trefniadau amgen.
17. Mae rhan sylweddol o ddeddfwriaeth Ewrop ar ffurf cyfarwyddebau syn cael eu trosi i ddeddfwriaeth y DU. Fe all y rheoliadau hyn aros fel ac y maent am y tro, ond petai amrywiaeth gydag amser ym meysydd megis ansawdd nwyddau neu gaffael fe all hyn effeithio ar allu busnesau i fasnachu yn Ewrop.

18. Wrth i'r broses o ddatgymalu'r DU o Ewrop fynd yn ei flaen, yn amlwg bydd trafodaeth ynglŷn ag a yw grymoedd am gael eu datganoli i'r Cynulliad Cenedlaethol neu i San Steffan

Datblygu'r economi

19. Mae'r ansicrwydd ac anweddolrwydd yn ei dro yn debygol o gynyddu'r her wrth ddatblygu economi Gwynedd, gyda chwmnïau yn fwy pwylllog wrth ystyried buddsoddi. Bydd angen i'r Cyngor weithio'n galed gyda'i bartneriaid yn lleol ac yn rhanbarthol - drwy law Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru - i gynnal a datblygu hyder busnesau cynhenid ac i annog a chefnogi mewnfuddsoddiad.
20. Fe allai gadael yr Undeb Ewropeaidd hefyd amharu ar allu'r economi i ddenu a chynnal gweithlu digonol yn arbennig o fewn sectorau megis iechyd, gofal, adeiladu a thwristiaeth sydd yn recriwtio o dramor; gan arwain o bosib at brinder cyflogai o fewn sectorau sy'n bwysig i ffyniant y sir.
21. Yn hanesyddol mae Gwynedd wedi elwa'n sylweddol iawn o raglenni Ewropeaidd i gefnogi'r economi. Ers troad y mileniwm mae dros £302 miliwn wedi ei fuddsoddi yng Ngwynedd gan gynnwys £158 miliwn o arian Ewrop sydd wedi cefnogi cannoedd o fusnesau lleol ac arwain at greu rhai miloedd o swyddi.
22. Yn y cyfnod ariannu presennol (2014 - 2020) mae'r Cyngor ynghlwm â gweithredu'r cynlluniau TRAC (£2.1m gan gynnwys £1.4m o raglen Ewrop) yn y sir sydd yn cefnogi pobl ifanc sydd mewn peryg o ddadrithio o'r gyfundrefn addysg a'r farchnad llafur; Arloesi Gwynedd Wledig (£5.1m gan gynnwys £4.3m o raglen Ewrop) sy'n annog arloesedd gan fusnesau a chymunedau gwledig ac OPUS (£1.5m gan gynnwys £1.2m o raglen Ewrop) fydd yn cefnogi unigolion bregus i baratoi at ddychwelyd i waith. Ceir crynodeb o'r cynlluniau sydd wedi derbyn arian Ewrop o Raglenni 2007 - 2013 a 2014 - 2020 hyd yn hyn yn Atodiad 1.
23. Mae'r sir hefyd yn y broses o dargedu arian sylweddol i weithredu nifer o gynlluniau gan gynnwys cwblhau ailddatblygu canol Caernarfon, denu pobl ifanc i sectorau gwerth uchel a datblygu isadeiledd i sicrhau llwyddiant Canolfan Awyrfod Eryri yn Llanbedr. Mae'r sir hefyd, wrth gwrs, yn elwa o ystod eang o gynlluniau rhanbarthol a chenedlaethol sydd yn derbyn arian Ewrop.
24. Mae'r penderfyniad fod y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd wedi creu ansicrwydd ynglŷn â dyfodol rhaglenni Ewropeaidd yn y cyfnod hyd at 2020. Ar 13 Awst, fe gadarnhaodd Trysorlys Llywodraeth y DU y byddent yn gwarantu unrhyw ymrwymïadau i gynlluniau sydd wedi eu cymeradwyo cyn Datgan Yr Hydref y Canghellor ac yn cytuno ar drefniadau ar gyfer ymrwymïadau a wneir wedi hynny (wele

<http://bit.ly/2b3rqlu> ac ymateb Prif Weinidog Cymru yn <http://bit.ly/2d2RrxX>). Er nad yw'r datganiad yn diwallu'r angen yn llwyr mae'r ymrwymïadau yn lleddfu'r pryderon tymor byr. Rhagwelir y ceir manylion pellach am ddyfodol rhaglenni ariannol Ewrop yn Natganiad Y Canghellor ar 23 Tachwedd.

25. Yn y tymor canolig / hir mae gadael yr Undeb Ewropeaidd yn creu ansicrwydd ynglŷn â'r arian fydd ar gael ar gyfer cynlluniau i ddatblygu'r economi a bydd angen parhau i fonitro'r sefyllfa. Bydd hefyd angen dylanwadu i sicrhau fod Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn cynnal yr un lefel o fuddsoddiad yn datblygu'r economi wledig ac economi Gorllewin Cymru a'r Cymoedd, gan gynnwys cydweithio gyda'n partneriaid i wireddu Gweledigaeth ar Gyfer Twf Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Crymu.

Amaeth

26. Mae amaeth yn parhau i fod yn sector allweddol bwysig i Wynedd yn gymdeithasol, yn ddiwylliannol ac yn economaidd. Mae 1,620 o ffermydd yn y sir sydd yn cwmpasu 188,000 hectar (74% o arwynebedd Gwynedd) ac mae'r diwydiant yn cynrychioli 1.1% o Werth Ychwanegol Crynswth y sir (2014).
27. Mae amaeth yn derbyn cymorth sylweddol o arian Ewrop drwy law'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (CAP). Amcangyfrifir for ffermydd Gwynedd yn derbyn €30 miliwn y flwyddyn o daliadau uniongyrchol drwy law Piler 1 y CAP; yn ychwanegol mae amaeth yn elwa o raglenni megis Cyswllt Ffermio i gefnogi datblygu busnesau amaeth a Glastir sydd yn cynnig taliadau ychwanegol yn gysylltiedig â gwarchodaeth amgylcheddol.
28. O ran taliadau uniongyrchol, yn y tymor byr mae'r Trysorlys wedi gwarantu parhad y gyfundrefn bresennol hyd at 2020 ac yn yr un modd mae rhaglenni megis Cyswllt Ffermio bellach wedi eu tanysgrifennu gan Whitehall o ganlyniad i'w datganiad ar 13 Awst. Fodd bynnag, mae cynlluniau megis Glastir eisoes wedi eu heffeithio, gyda Llywodraeth Cymru yn anfodlon arwyddo cytundebau newydd gydag amaethwyr fydd yn mynd y tu hwnt i 2020; mae'r newid yma yn sicr o gael effaith anghyfartal ar y diwydiant yn ardaloedd megis Gwynedd sydd yn gwneud defnydd sylweddol o'r cynllun Glastir.
29. Bydd llawer yn y maes bwyd ac amaeth yn dymuno gweld lleihad yng ngweinyddiaeth a rheoliadau i'r diwydiant o ganlyniad i adael yr Undeb Ewropeaidd, ynghyd â rhyddid pellach i sefydliadau brynu bwyd a diod leol.
30. Yn y tymor canolig / hir, mae ansicrwydd ynglŷn â pharhad a ffurf cymorthdaliadau i'r diwydiant ynghyd â mynediad i'r farchnad sengl ledled Ewrop.

Addysg Uwch

31. Mae sefydliadau addysg uwch yn fuddiolwyr sylweddol o aelodaeth y DU o'r Undeb Ewropeaidd ac o ganlyniad i bresenoldeb Prifysgol Bangor yn y sir mae unrhyw oblygiadau i'r sector o adael yr Undeb o bwys i Wynedd.
32. Yn hanesyddol mae'r Brifysgol wedi elwa o gefnogaeth o Gronfeydd Strwythurol Ewrop ar gyfer datblygu ac adnewyddu ei gyfleusterau gan gynnwys datblygiad llwyddiannus y Ganolfan Reolaeth (£12m); ganolfan newydd yr Ysgol Gwyddorau Môr ym Mhorthaethwy (£24m) ac yn fwyaf diweddar adeiladu canolfan Pontio (£47m).
33. Mae'r Brifysgol hefyd yn arwain neu yn bartner gyda phrifysgolion eraill Cymru yn nifer fawr o brosiectau sydd wedi derbyn arian o Gronfeydd Strwythurol Ewrop gan gynnwys cynllun KESS i leoli graddedigion ym musnesau lleol, HPC Cymru sy'n cynnig mynediad i dechnoleg cyfrifiaduro perfformiad uchel a Chanolfan Cymru ar gyfer Newid Ymddygiad.
34. Mae academyddion a myfyrwyr y Brifysgol hefyd yn elwa o fynediad i raglenni ymchwil a datblygu'r Undeb Ewropeaidd - o dan adain Horizon 2020 - sydd yn cynnig cyfleoedd i gydweithio gyda sefydliadau addysg uwch ledled y cyfandir.
35. Yn 2016 yn unig, bydd Prifysgol Bangor yn derbyn £11.6m o incwm o ffynonellau Ewropeaidd amrywiol. Mae'r Brifysgol ynghlwm a dros 30 o brosiectau yn derbyn arian Ewrop ar hyn o bryd, gan gynnwys 21 o brosiectau ymchwil o dan adain agenda Horizon 2020, sydd gyfystyr a tua hanner incwm ymchwil y Brifysgol.
36. Fel y nodwyd yn flaenorol, mae'r Trysorlys bellach wedi cynnig peth sicrwydd yn y tymor byr ar gyfer prosiectau sy'n elwa o arian Ewrop (gan gynnwys y rhaglen Horizon 2020), ond mae'r ansicrwydd yn parhau yn y tymor canolig / hir. Mae risg hefyd y gall gadael yr Undeb Ewropeaidd amharu ar apêl Prifysgolion y DU i fyfyrwyr o dramor.

Camau nesaf ac amserlen

Mae'n amlwg fod oblygiadau eang a sylweddol i Wynedd o ganlyniad y refferendwm i adael yr Undeb Ewropeaidd; ond hyd nes bydd trafodaethau ffurfiol rhwng Ewrop a Llywodraeth y DU yn cychwyn bydd hyd a lled yr oblygiadau yn aneglur.

Wedi i Lywodraeth y DU hysbysu Cyngor Ewrop yn ffurfiol o'u bwriad i adael yr Undeb Ewropeaidd bydd hyd at 2 mlynedd i negodi cytundeb ar y drefn ar gyfer gadael yr Undeb.

Yn ystod y cyfnod o negodi bydd yn allweddol bwysig fod swyddogion ledled y Cyngor yn monitro'r sefyllfa ac yn effro i oblygiadau unrhyw newid a ddaw. Yn y cyfamser bydd yn allweddol bwysig fod y Cyngor yn parhau i chwarae rhan lawn, drwy law CLILIC, yn sicrhau'r gorau i drigolion a busnesau Gwynedd gan ddylanwadu i'r gorau o'n gallu i sicrhau fod Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, yn cynnal yr un lefel o fuddsoddiad yn datblygu'r economi wledig ac economi Gorllewin Cymru a'r Cymoedd; gan gynnwys cydweithio gyda'n partneriaid i wireddu Gweledigaeth ar Gyfer Twf Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

"Yn amlwg, fe fynegodd y Cyngor llawn farn am y budd o aros yn rhan o'r Undeb Ewropeaidd. Fodd bynnag, mae'r penderfyniad wedi ei wneud a'r hyn sydd yn bwysig yn awr yw bod y Cyngor yn adnabod unrhyw effeithiau negyddol posib er gwrrachod ein trigolion rhagddynt, i'r graddau y mae hynny'n bosib, a hefyd bod y Cyngor yn effro i unrhyw gyfleoedd allai godi yn sgil y newidiadau."

Y Swyddog Monitro:

"Dim sylwadau o safbwynt priodoldeb"

Y Pennaeth Cyllid:

"Mae rhan 21 o'r adroddiad yn nodi fod Gwynedd wedi elwa o £158m o arian Ewrop ers troad y Mileniwm. Yn sgil refferendwm y Deyrnas Unedig ar aelodaeth Undeb Ewropeaidd a chanlyniad y bleidlais i adael, mae cryn ansicrwydd am barhad cymorth o'r fath.

Tra mai effaith diffyg ariannu ar gymunedau a swyddi yng Ngwynedd yw'r prif bryder, byddaf hefyd yn cynorthwyo'r Pwyllgor Pensiynau i fonitro'r effaith ar amrywiol fuddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn.

Er i'r farchnad stoc wella ar ôl y gostyngiad gwreiddiol yn syth ar ôl y refferendwm, mae'n anodd rhagweld yr effaith hir dymor. Ymhellach, gwelwyd effaith uniongyrchol ar werth y bunt a chyfraddau llog y Deyrnas Unedig, a chwmp yng ngwerth eiddo."

Atodiadau

Atodiad 1 Cynlluniau Wedi Derbynn Arian Ewrop: Rhaglenni 2007 – 2013 a 2014 – 2020

Ffynonellau gwybodaeth / gwybodaeth gefndirol

'Y Refferendwm ar Aelodaeth o'r Undeb Ewropeaidd'; adroddiad a chofnod Cyngor Gwynedd, 12 Mai 2016 '

<http://bit.ly/2caxw5B>

'Briff Ymchwil: Cymru a'r UE: Beth mae'r bleidlais adael yr UE yn ei olygu i Gymru?'; Gwasanaeth Ymchwil Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 24 Mehefin 2016

<http://bit.ly/28RsucG>

Gwefan Adran Dros Adael yr Undeb Ewropeaidd, Llywodraeth y DU

<http://bit.ly/2aKoyuA>

Datganiad Llywodraeth Cymru 'Gwaith wedi cychwyn i ddiffinio perthynas Cymru ag Ewrop yn y dyfodol', 09 Awst 2016

<http://bit.ly/2cQ4pBb>

Llythyr Prif Ysgrifennydd y Trysorlys i'r Ysgrifennydd Gwladol Dros Adael yr Undeb Ewropeaidd, Llywodraeth y DU parthed Ariannu Ewropeaidd, 12 Awst 2016

<http://bit.ly/2b3rqlu>

Ymateb Prif Weinidog Cymru i lythyr Prif Ysgrifennydd y Trysorlys i'r Ysgrifennydd Gwladol Dros Adael yr Undeb Ewropeaidd, Llywodraeth y DU parthed Ariannu Ewropeaidd, 13 Awst 2016

<http://bit.ly/2d2RrxX>